

УДК: 336.5.02

ГРИШКО Н.В., Донбаський державний технічний університет, м. Алчевськ, Україна

Гришко Н.В. – к.е.н., доцент, Донбаський державний технічний університет.

МОДЕЛЬ ТРАНСФЕРТНОГО ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто умови трансфертного ціноутворення, обґрунтовано застосування трансфертних цін в управлінні витратами, наведено методика розрахунку трансфертних цін, наведено модель трансфертного формування витрат виробництва, модель формування центрів відповідальності по витратах та прибутку.

The terms of the transfer pricing are considered, application of transfer prices in the management by charges, the method of calculation of transfer prices is resulted, resulted the model of the transfer forming of charges of production, model of forming of foci of responsibility on charges and income.

Постановка проблеми. Організаційна робота передбачає рішення не менше двох задач, які стоять перед підприємством. Перша – визначення чіткої організаційної структури зверху донизу. Друга – визначення внутрішніх взаємозв'язків між структурними підрозділами. Рішення цих задач зачіпає питання як організаційного, так і економічного напрямку.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить про те, що прийняття рішень з управління підприємством, управління витратами базуються на певній кількості теорій та методологій, більшість яких виникла ще на початку 20-го століття. Проблема адекватного застосування певної методики управління підприємством, а також вибору відповідного дійового інструментарію для успішного її використання в реальних умовах господарювання, залишається актуальною за всіх часів [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7].

Функціонування підприємств України в умовах інтеграції та глобалізації бізнесу вимагають розробки та впровадження в управлінський процес підприємства нових наукових підходів і методологічних принципів. Але необхідно максимально використовувати існуючі структури й, особливо, людський потенціал. Мова йде про еволюційне

удосконалення діючої структури управління, а не про її знищення й побудову зовсім нової, нікому невідомої до цього часу системи управління [8 с. 227].

В Україні останніми роками обсяги промислового виробництва постійно зростають, економіка стає на шлях сталого розвитку, що підтверджують основні показники розвитку промисловості України за 2000- 2006 роки. Але поряд з позитивними змінами, спостерігається вплив негативних чинників, до яких, в першу чергу, відносяться диспропорції промислового виробництва, велика кількість підприємств, які працюють збитково (за даними Держкомстату України частка збиткових підприємств хоча зменшується з 42% у 2002 р. до 36% у 2006 році, залишається дуже високою), відсутність комплексних програм науково-технічного розвитку підприємств, недосконале управління їх діяльністю. Ці проблеми постійно обговорюються відомими вченими, фахівцями на різного роду конференціях, семінарах, нарадах тощо.

Так, на V-й Міжнародній науково-практичній конференції “Проблеми планування виробництва в умовах переходу до ринку” (29 вересня – 1

жовтня 2006 р., м. Алушта) відомим вченим М. Чумаченко окреслено науково-обліковий аспект проблем управління виробничими витратами підприємства.

Мета статті – обґрунтування доцільності застосування в управлінні підприємства трансфертного формування витрат виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах немаловажне значення здобувають питання, які пов'язані з принципами управління усередині промислового підприємства. Управлінські функції на підприємстві передбачається розподіляти між центрами відповідальності. Характер і зміст управління в таких центрах залежить від складності виробництва, рівня спеціалізації, кооперації, методів обліку та інших чинників.

Дійсність вимагає гнучкості в управлінні внутрішніми процесами, в оцінці результатів діяльності підрозділів, в стимулюванні й мотивації праці робітників підприємства. Для того, щоб зацікавити структурні підрозділи та їх робітників у підвищенні ефективності виробництва й праці, необхідно удосконалити систему децентралізованого управління витрат виробництва на підставі трансфертного ціноутворення. Встановлення трансфертних цін усередині підприємстві на напівфабрикати, напівпродукти, послуги допоміжних підрозділів дозволить підвищити відповідальність структурних підрозділів в результатах своєї праці і в цілому господарюючого суб'єкта. Трансфертна ціна, як і ціна ринку на будь-який товар, є інструментом перерозподілу ресурсів, переливу капіталу (прибутку).

Необхідними умовами трансфертного ціноутворення є: комерційна основа відношень між структурними підрозділами, яка реалізується за допомогою укладання договорів з встановлення трансфертних цін; єдина методика встановлення трансфертної ціни щодо всіх структурних підрозділів; застосування в управлінні методу обліку витрат за системою директ-костинг; чітке розмежування центрів відповідальності по витратах й прибутку; сприяння та контроль вищого керівництва підприємства по встановленню трансфертного ціноутворення.

Робота з обґрунтування та встановлення трансфертного ціноутворення передбачає розробку й прийняття керівництвом підприємства концепції, стратегії цін. Встановлення трансфертних цін не вимагає додаткових витрат з їх впровадження. Трансфертне ціноутворення здійснюється паралельно, поряд з формуванням й встановленням відпускних цін на продукцію. Трансфертна ціна продукції останнього в технологічному ланцюжку структурного підрозділу буде дорівнюватися ринковій ціні кінцевого (готового) продукту.

Застосування трансфертних цін в плануванні основних показників діяльності підприємства не суперечить діючим в Україні нормативно-законодавчим актам. Використання в обліково-калькуляційній практиці Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг), затвердженими наказом Держпромполітики України від 02.02.01 р. №47, не дозволяє при попередньому методі обліку витрат в повній мірі застосовувати можливості оперативного контролю й економічного аналізу через відсутність реальних проміжних результатів структурних підрозділів.

Використання в обліку трансфертних цін дозволить виявляти результати роботи кожного підрозділу, тому що по кожному центру відповідальності визначається внутрішній прибуток, який спрямовують на стимулювання праці й розвиток виробництва даного підрозділу.

Внутрішній прибуток підрозділу залежить від трьох чинників: трансфертної ціни, витрат виробництва й кількості переданого внутрішнього продукту. В свою чергу, на трансфертну ціну впливають витрати виробництва та маржинальний прибуток.

Як відомо, витрати по відношенню до обсягу виробництва поділяються на змінні та постійні. Постійні витрати підрозділу складаються з "своїх" постійних виробничих витрат й частки загальних витрат (адміністративних) підприємства. Якщо підрозділ може контролювати "свої" постійні витрати, то загальні витрати (адміністративні) залишаються поза їх впливу й контролю, тобто загальні витрати (адміністративні) не підконтрольні цеху. Через це, доцільно включати у цехові витрати виробництва тільки ті витрати, які можуть фіксуватись, регулюватись та контролюватись цехом.

При встановленні центрів відповідальності передбачається утворення "управляючого центру", до якого включаються головні керівники та менеджери. "Управляючий центр" також як структурні підрозділи бере участь в функціонуванні підприємством і здійснює управління ним, він зацікавлений в отриманні "своєї" частки прибутку пропорційно внеску в загальні результати праці.

"Управляючий центр", виконуючи свої обов'язки, надає свої послуги структурним підрозділам. Тобто, являючись центром відповідальності, він змушений контролювати, регулювати "свої" витрати й управляти ними. З метою отримання більшого прибутку за "своїм" центром відповідальності його робітники змушені шукати шляхи зниження витрат, збільшення доходів, зниження дебіторської й кредиторської заборгованості, поліпшення фінансово-виробничої діяльності підприємства.

Облік витрат управлінської праці й його віддачі (отримання внутрішнього прибутку в

центрі відповідальності “управляючий центр”) зможе дисциплінувати співробітників, утворити атмосферу боротьби за максимальний прибуток, скоординувати різні плани з метою досягнення кращих результатів.

Формування собівартості за перемінними витратами й пропорційній їм частки маржинального прибутку можна назвати плануванням по трансфертній вартості. Витрати виробництва, які включаються до трансфертної вартості і-го центру відповідальності, можна назвати трансфертними витратами.

Розрахунок трансфертної вартості виробництва продукції (C_{ti}) здійснюється за формулою

$$C_{ti} = C_{ci} \times W_i, \quad (1)$$

де C_{ci} – трансфертна ціна продукту і-го центра відповідальності, грн.; W_i – обсяг виробництва продукту в і-ом центрі відповідальності, нат. Од.

Трансфертні витрати одержувача

внутрішнього продукту (I_{ti}) розраховуються за формулою

$$I_{ti} = C_{ti-1} + I_{пер.i}, \quad (2)$$

де C_{ti-1} – трансфертна вартість продукту, який отримано (куплено) від іншого центру відповідальності, грн.; $I_{пер.i}$ – змінні витрати і-го центру відповідальності, грн.

Маржинальний прибуток і-го центру відповідальності (Π_{mi}) визначається за формулою

$$\Pi_{mi} = (\Pi_{мо} : \sum_{i=1}^n I_{пер.i}) \times I_{пер.i}, \quad (3)$$

де $\Pi_{мо}$ – загальний маржинальний прибуток по підприємству, грн.; n – кількість центрів відповідальності, од.

Внесок і-го центру відповідальності у загальний прибуток підприємства (Π_i) розраховується за формулою

$$\Pi_i = C_{ti} - I_{т.i} - I_{пост.i}, \quad (4)$$

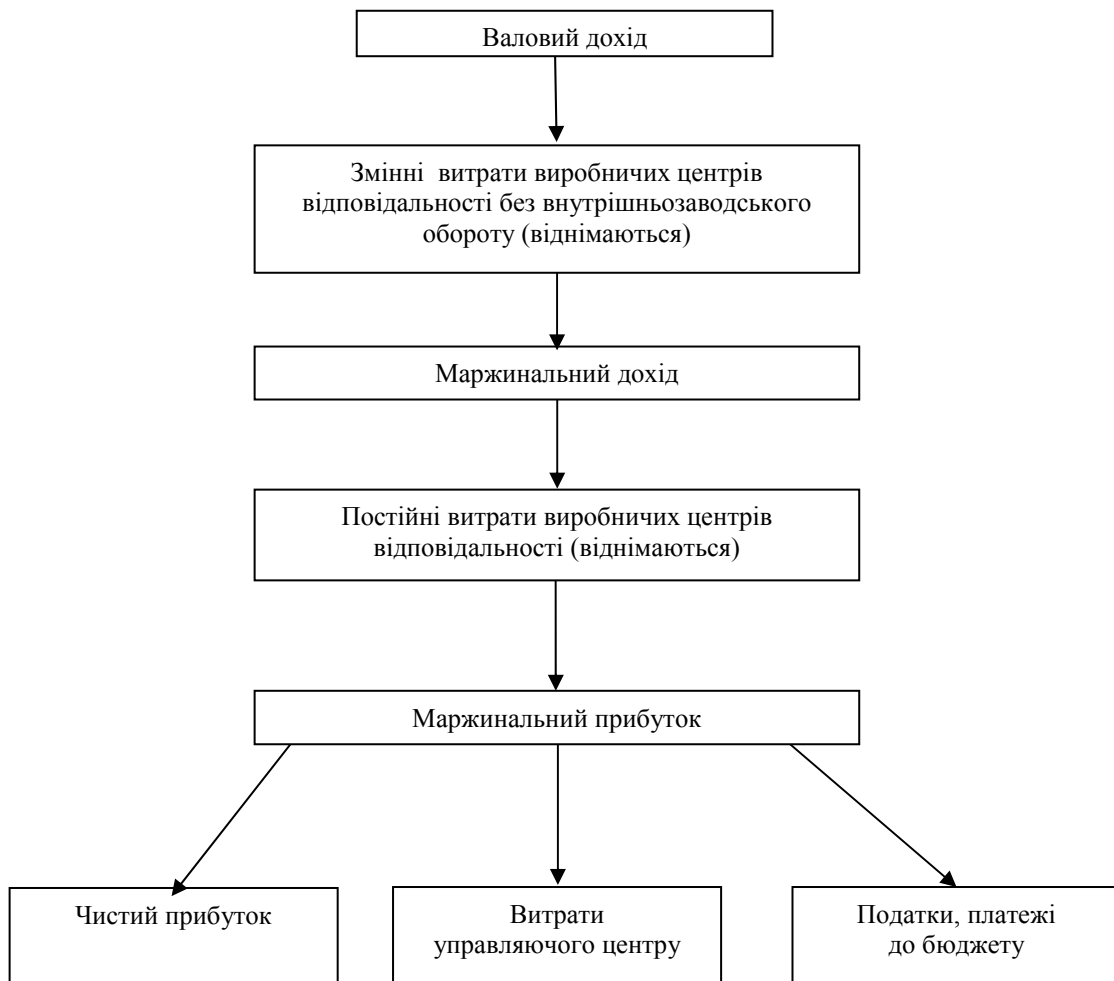

Рис. 1. Модель трансфертного формування витрат виробництва

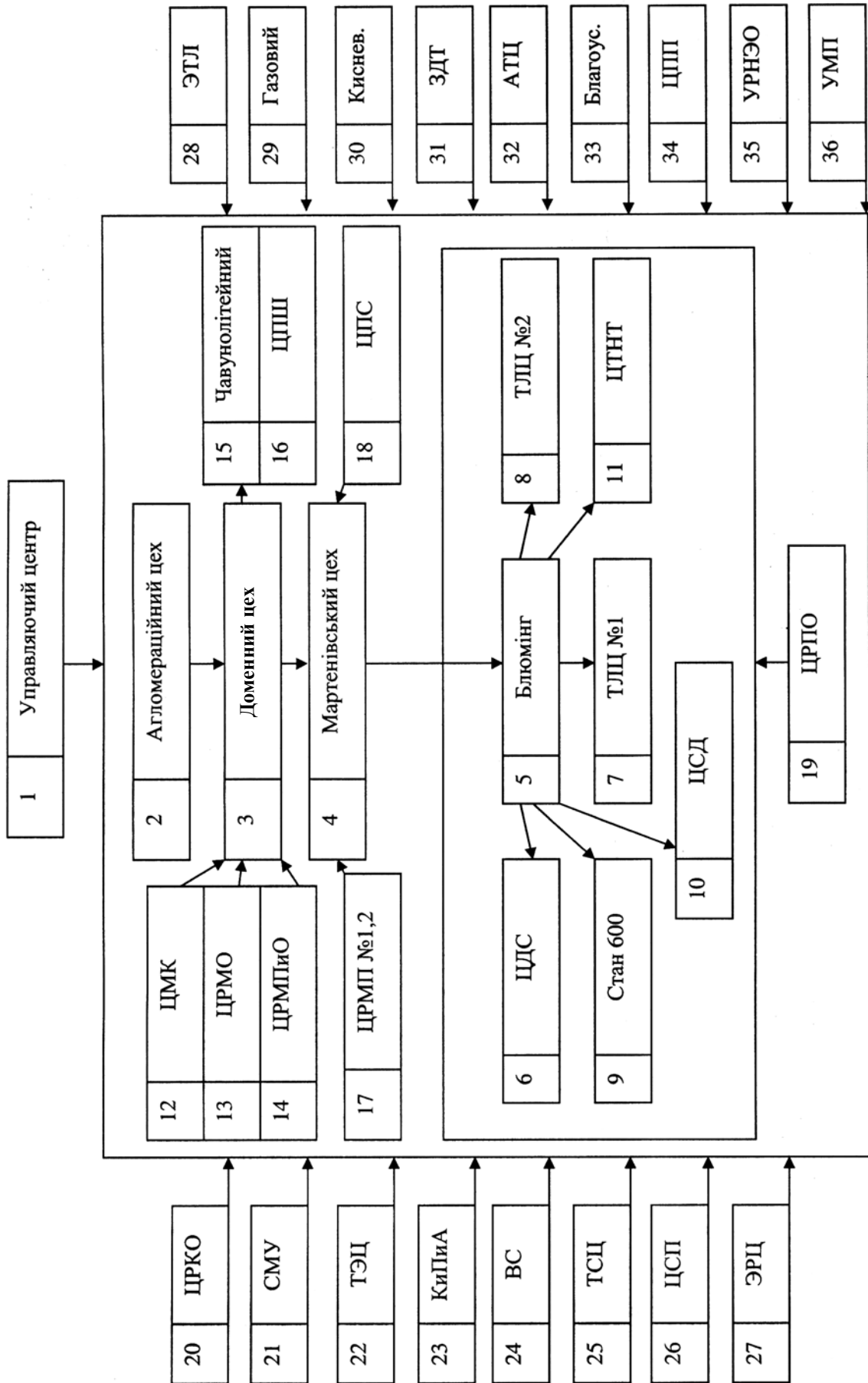

Рис. 2. Модель формування центрів відповідальності по витратах та прибутку металургійного підприємства

де $I_{\text{пост.}i}$ – постійні витрати i -го центру відповідальності, грн.

Таким чином, модель ТРАНСФЕРТНОГО формування витрат виробництва має вигляд,

приведений на рис. 1, модель формування центрів відповідальності по витратах та прибутку – на рис. 2.

Використання трансфертної вартості та

Таблиця 1
Розрахунок трансфертної вартості й внеску у кінцевий результат роботи підприємства по центрах відповідальності металургійного підприємства

Центр відповідальності	Змінні витрати		Постійні витрати, тис. грн	Трансфертна вартість продукту, який приймається		Трансфертна вартість продукту, який передається		Маржинальний прибуток		Валовий прибуток, (валовий збиток)	
	Усього, тис. грн.	на 1 грн./т		Усього, тис. грн.	ТЦ, грн./т	Усього, тис. грн.	ТЦ, грн./т	Усього, тис. грн.	ТЦ, грн./т	Усього, тис. грн.	%
Агломерацийний	9115	91,46	953	–	–	9374	94,06	259	2,60	(694)	4,77
Доменний	11687	117,27	1384	9374	94,06	21393	214,66	532	3,33	(1052)	7,23
Марте-нівський	11609	116,48	5818	21393	214,66	33332	334,45	330	3,31	(5488)	33,7
Обтискний	709	7,20	685	32933	334,45	33662	341,85	20	0,20	(665)	4,57
ТЛЦ 1	370	62,98	127	2009	341,85	2389	406,70	11	1,87	(117)	0,80
ТЛЦ 2	3076	103,43	352	10166	341,85	13329	448,21	87	2,93	(265)	1,82
Стан 600	2286	36,37	808	21487	341,85	23863	379,25	65	1,03	(743)	5,11
ЦСД	229	192,11	52	399	334,45	635	532,43	7	5,87	(45)	0,31
Інші	1033	10,37	1047	–	–	1061	10,65	28	0,28	(1019)	7,02
Управлячий центр	–	–	4455	41252	413,93	41252	413,92	–	–	(4455)	30,63
Разом	40114	–	15681	–	–	–	–	1139	–	(14543)	100

трансфертних цін у формуванні витрат виробництва й прибутку представлено на прикладі реальних даних металургійного підприємства з попередільним методом обліку в таблиці 1. Дані таблиці 1 свідчать, що

збитковість окремих центрів відповідальності відбувається через високий рівень їх постійних витрат повних витратах.

Висновки. Розрахунки трансфертної вартості й внеску центрів відповідальності у кінцевий

ЛІТЕРАТУРА

1. Останкова О.С. Методико-прикладні аспекти управління сучасним підприємством // Проблеми науки. – 2004. – №12. – С. 42-45.
2. Корінев В.Л. Дослідження впливу ціни на прибутковість діяльності підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №2(44). – С. 92-98.
3. Гранченко Л.В. Оцінювання ефективності управління підприємством на основі універсальних нормативних графічних моделей // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №7(49). – С. 127-130.
4. А.В. Серіков, О.В. Білоцерковський. Ціноутворення на промислову продукцію з врахуванням її споживчої вартості // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №4(58). – С. 97-103.
5. Дзюба П. Трансфертне ціноутворення: економічний зміст і специфіка // Економіка України. – 2006. – №1(530). – С. 14-22.
6. Система управління затратами промислового підприємства // <http://www.ogbus.ru/>
7. Как превратить ИТ-департамент из центра затрат в центр прибыли // <file://C:\Documents and Settings>
8. Чиликин А.И. Эффективность управления предприятиями угольной промышленности Украины: Дис. ... докт. экон. наук: 08.02.03. – Донецк, 2002. – 516 с.